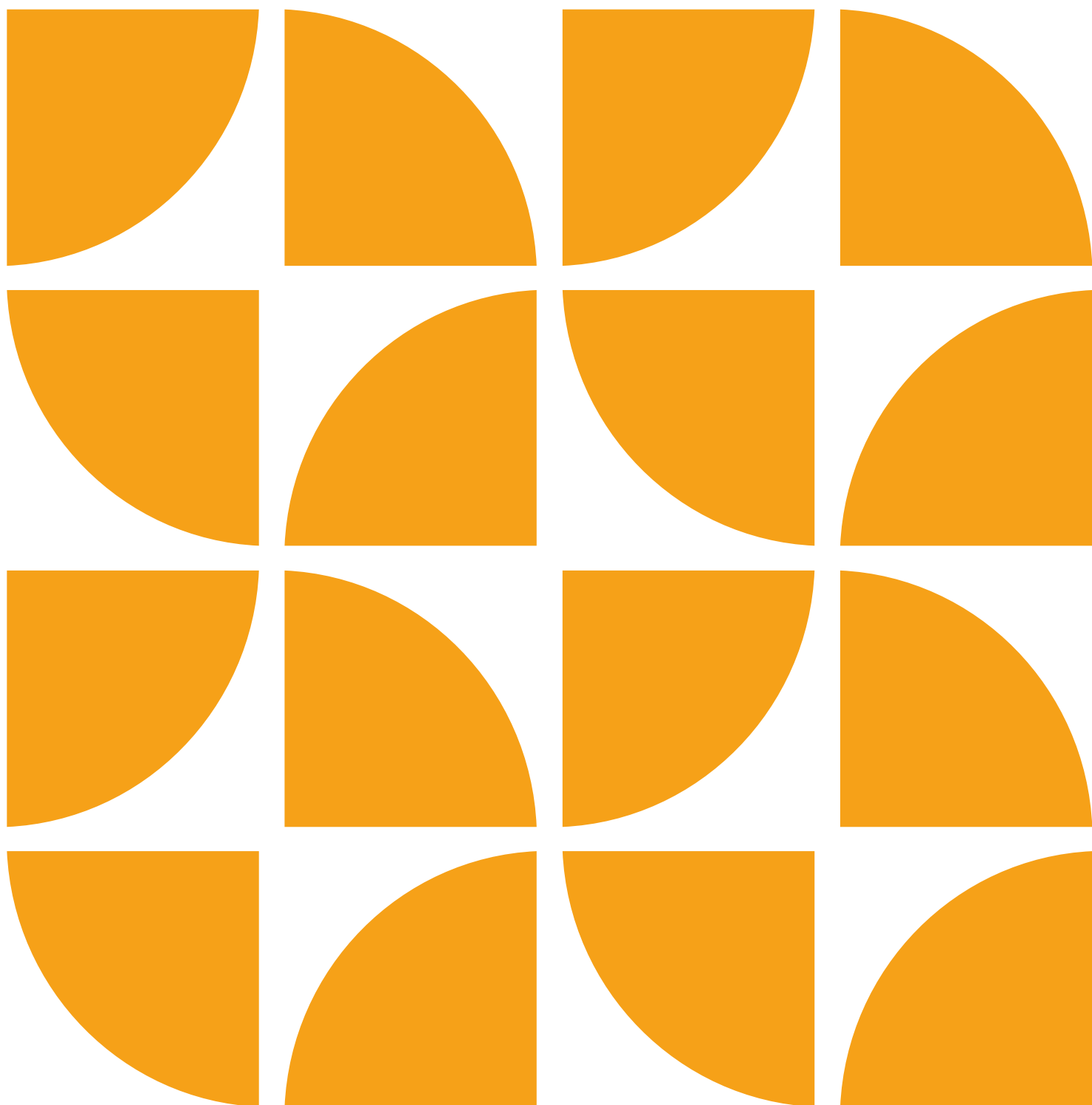

Qüestions de llengua: oralitat, escriptura i sociolingüística

Objectius

1. Conèixer les propietats i les característiques de les diferents tipologies textuais.
2. Conèixer les característiques i els mecanismes per a l'elaboració de textos orals i escrits.
3. Entendre la importància de la variació lingüística i els registres.
4. Saber què són els llenguatges d'especialitat.
5. Conèixer els recursos lexicogràfics i terminològics.
6. Percebre el llenguatge d'aula com a model de llengua.
7. Comprendre la influència de les relacions llengua-societat en els usos i les implicacions que això té en l'aprenentatge de llengües.
8. Familiaritzar-se amb els conceptes bàsics de la sociolingüística.

Índex

Objectius	2
1. Introducció	4
2. L'expressió oral i escrita	4
2.1 L'ensenyament comunicatiu i textual	4
2.2 L'expressió escrita	5
2.2.1 Preescriptura	6
2.2.2 Redacció	7
2.2.3 L'estil	7
2.2.4 La revisió	7
2.2.5 Estructures i tipus de textos escrits	9
2.3 L'expressió oral	11
2.3.1 Tipus de textos orals. Tècniques i disseny d'activitats	12
2.3.2 La correcció	13
2.3.3 Pronúncies col·loquials i pronúncies estàndard	13
3. La variació lingüística	14
3.1 La variació diacrònica o cronològica	14
3.2 La variació diatòpica o geogràfica	14

3.3 La variació diastràtica	15
3.4 La variació diafàsica	15
3.5 El llenguatge d'especialitat	17
3.5.1 Característiques	17
3.5.2 Els neologismes en els llenguatges d'especialitat	18
4. Sociolingüística	19
4.1 Actituds lingüístiques	20
4.2 La normalització lingüística	20
5. Recursos lexicogràfics i terminològics	21
5.1 Recursos lexicogràfics i terminològics a Internet	21
5.2 Del diccionari en paper al diccionari en línia	22
6. El model de llengua a l'aula	23
7. Conclusió	24
8. Bibliografia i referències	24
Bibliografia	24
Webgrafia	25
Legislació	25
Annex 1. Glossari de termes de sociolingüística	25

1. Introducció

Aquesta unitat està estructurada en sis blocs de continguts que es treballaran de forma independent al llarg de les quatre unitats posteriors. Entenem que tots els docents, independentment de la nostra especialitat, som també docents de llengua i és per aquesta raó que hem considerat combinar els continguts específics del temari (marc legal, teories lingüístiques, avaluació i materials i recursos) amb els continguts de caire lingüístic, necessaris per a la millora de la competència comunicativa.

En definitiva, en aquesta unitat es desenvolupen diversos temes, com ara: la variació lingüística, la producció de textos acadèmics orals i escrits, els llenguatges d'especialitat, diversos aspectes de sociolingüística, l'ús de la llengua a l'aula, el tractament de les habilitats lingüístiques descrites en el MECR i els recursos lexicogràfics i terminològics.

Es tracta, sens dubte, de continguts de llengua i de la relació de la llengua amb la societat que ajudaran els docents a millorar la seua habilitat en la producció de textos orals i escrits. I, a més, augmentaran els seus coneixements en relació amb els altres continguts exposats en el paràgraf anterior, per tal que siguin un recurs útil i profitós en la tasca docent diària. D'altra banda s'amplia la informació amb un annex sobre els termes de sociolingüística més destacats, que tenen una relació directa amb el nostre entorn i amb la situació de la nostra llengua.

2. L'expressió oral i escrita

2.1 L'ensenyament comunicatiu i textual

La llengua és un sistema complex que combina diverses unitats (fonètiques, gràfiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques, fraseològiques, etc.). Els sons i les lletres formen lexemes i morfemes organitzats en paraules; la combinació adequada d'aquestes configura sintagmes i oracions que, alhora, s'organitzen en unitats més extenses i complexes: els paràgrafs i els textos.

Un text és una unitat lingüística comunicativa que té un caràcter social: convencionalment, des de fa generacions, hem creat tot un seguit de gèneres i tipologies textuals que presenten unes característiques prèviament fixades (estructura, modalització o impersonalitat, extensió, grau de formalitat, etc.) que depenen de l'adequació al context comunicatiu, la coherència informativa i la cohesió.

A l'hora de treballar l'escriptura, doncs, haurem de distingir diversos nivells: d'una banda, els continguts privatis de cada llengua (ortografia, morfosintaxi, lèxic, normativa lingüística, varietats de la llengua, etc.) i, d'una altra banda, aquells aspectes relacionats amb la textualitat, que no són privatis de cap llengua i que són fàcilment coordinables tant entre àrees lingüístiques com amb altres matèries no lingüístiques (en totes les àrees es treballa el text acadèmic o el resum, hi apareixen textos instructius, descriptius, argumentatius, etc).

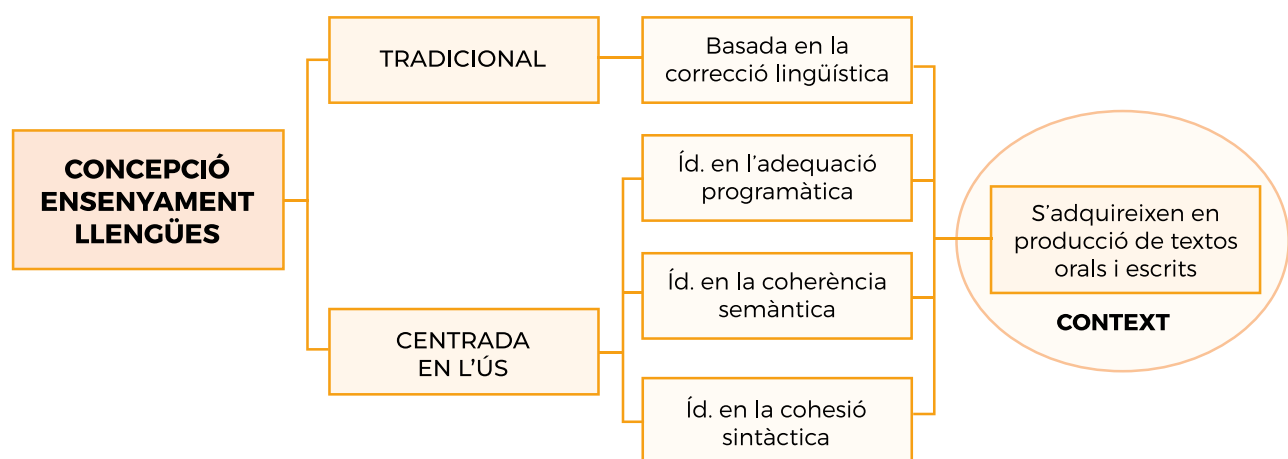
El text, com a unitat màxima de comunicació, és la base d'un ensenyament de llengües centrat en l'ús (més que no en el coneixement abstracte del codi) i és la clau per a concretar un tractament integrat de llengües (TIL) curriculars i de llengües i continguts (TILC). És un error creure que la formació lingüística bàsica que ha d'assolir l'alumnat en les etapes obligatòries i preuniversitàries en cada llengua (i en grau d'igualtat en les dues oficials) és només competència de les àrees lingüístiques: un alumne aprèn llengua en una àrea no lingüística mitjançant l'exposició a unes hores setmanals de comprensió oral i escrita, d'expressió oral i escrita i d'interacció en la llengua d'impartició de la matèria.

Cal, per tant, una planificació dels usos de llengües en les diverses àrees. Aquesta, a més, ha de partir del coneixement dels usos lingüístics en l'àmbit familiar del centre i, si és necessari, ha de tindre en compte una

compensació d'aquests usos per a garantir una exposició adequada i constant a cada una de les llengües en les àrees lingüístiques i no lingüístiques. No es pot arribar al mateix nivell en dues llengües, com prescriu l'article 19 de la Llei 4/1983 d'Ús i Ensenyament del Valencià ("els alumnes han d'estar capacitats per a utilitzar, oralment i per escrit, el valencià en igualtat amb el castellà"), si hi ha un contacte amb una llengua que es limita a una assignatura de tres hores setmanals i un contacte amb l'altra que inclou totes les altres àrees, la comunicació en classe i fora amb tot el professorat i companys, la família, els mitjans de comunicació, etc. No es pot arribar a eixe nivell, tampoc, si tot el treball de lectura i escriptura, comprensió de l'exposició del professor, etc., en totes les àrees es fa en una sola llengua. Tot això es concreta en el Disseny Particular de Programa d'Educació Bilingüe o Plurilingüe i en el Pla de Normalització Lingüística de cada centre, que han de tindre en compte aquests factors.

La concepció de l'ensenyament de llengües amb un enfocament comunicatiu i textual no només es basa en la correcció lingüística com l'hem entesa tradicionalment, sinó que també té en compte l'adequació pragmàtica, la coherència semàntica i la cohesió sintàctica. Això no es pot treballar sinó mitjançant la producció de textos lingüístics, escrits o orals, que obeeisquen a un context determinat que caldrà tindre en compte: o bé amb el treball en situacions reals (exposicions a companys o comunitat escolar del producte d'un projecte) o bé concretant-los a l'estudiant per permetre que hi ajuste el seu text.

Figura 1. Concepcions d'ensenyament de llengües

Font: *Concepcions ensenyament llengües*. CEFIRE Específic de Plurilingüisme (2018).

2.2 L'expressió escrita

Si explorem el currículum de primària o de secundària d'àrees no lingüístiques, observarem que ben sovint hi apareixen els verbs "narrar", "descriure", "analitzar" o "anomenar". La construcció del pensament humà es basa en el llenguatge i, per conseqüència, també s'hi basa en l'aprenentatge de continguts no lingüístics. La pràctica de l'expressió i la comprensió és transversal i, per tant, és competència de tots els docents treballar eixes destreses i afavorir que es desenvolupen satisfactòriament en l'alumnat segons les seues capacitats.

El docent i la docent han de prestar atenció a totes les fases de producció del text escrit i no només a la fase final (el producte). A l'hora de demanar un text, cal tindre en compte el punt de partida de l'estudiant, què necessita per poder-lo construir i quines són les etapes per què hauria de passar per a construir un text:

Taula 1. Fase de producció de textos escrits

Preescriure: planificar	Pensar en el lector, la finalitat, la situació de comunicació, el gènere, el registre, l'extensió o el grau de formalitat
	Arreplegar informació, ús de fonts d'informació (enciclopèdies, diccionaris, etc.)
	Seleccionar, agrupar i ordenar idees
	Elaborar esquemes, mapes conceptuals, pluges d'idees, resums, etc.
Escriure: redactar	Agrupar la informació en paràgrafs
	Puntuar
	Utilitzar connectors adequats
	Fer ús d'un estil clar i precís
Reescriure: revisar	Revisió de continguts
	Revisió gramatical
	Revisió de convencions
	Aspectes estilístics: llargària de les oracions, connectors...
	Presentació

Font: CEFIRE Específic de Plurilingüisme (2018).

2.2.1 Preescriptura

En aquesta fase es treballa el procés de generació de dades i d'idees: saber-les generar (amb pluja d'idees, establiment de les 6W: *what, who, why, when, where, how* o altres estratègies) o saber arreplegar-les de documentació a partir de diferents fonts (llibre de text, enciclopèdies, etc.). Una vegada seleccionats els continguts caldrà agrupar-los seguint criteris lògics (analogia, contrast, cronologia, situació, temàtica, fets objectius, opinions o pros i contres). Seran el germen a partir del qual es formaran els paràgrafs del text. Finalment, caldrà ordenar aquests grups d'idees relacionades i decidir quin encapçalarà el text, quin el tancarà i l'ordre en què aniran els altres (de més general a més concret, ordre cronològic, de més a menys important...) i com s'enllaçaran segons la relació que mantenen, siga semàntica (connectors) o semàntica i sintàctica (signes de puntuació). Això està íntimament relacionat amb l'estructura que demane el text concret de què es tracte (no tenen la mateixa estructura una notícia, un treball acadèmic o un fullet turístic).

Podem exemplificar la necessitat de treballar aquest procés amb un dels textos acadèmics prototípics: el resum. És un text nou que sovint demana el docent a l'alumnat sense haver-lo treballat prèviament i que sol donar un resultat final poc satisfactori, ja que sovint l'estudiant arreplega fragments de text inconnexos i els escriu uns al costat dels altres, sense connectors, sense relacionar-los. El resum no és l'aglutinació d'oracions inconnexes tretes d'un altre text: és un text nou, amb un context nou, que possiblement ha de tindre una estructura diferent de la del text original, a la qual cal donar un fil conductor mitjançant el contingut i l'ús dels enllaços necessaris. Cal tindre en compte els elements del context (destinatari, finalitat, etc.), partir de la

comprensió global del text, del marcatge d'elements importants o del descartament d'allò irrellevant segons la finalitat nova.

2.2.2 Redacció

Una volta finalitzat el procés d'elaboració de plans es passa a la redacció del text, que ha de ser coherent, cohesionat, correcte i estilísticament encertat.

La cohesió: s'aconsegueix mitjançant recursos díctics, fòrics, entre altres i, a més, amb l'ús correcte de:

- Paràgrafs: són imprescindibles, han de ser equilibrats (ni massa curts mai d'una sola línia ni massa llargs), proporcionats en extensió i han de tindre una unitat de contingut. Una forma de treballar-los és comprovar si podem posar un títol a cada paràgraf que n'aglutine tot el significat.
- Connectors: serveixen per organitzar les idees més importants del text i per explicitar la relació de significat que mantenen diversos elements uns amb els altres. Hauran de ser adequats al nivell de formalitat, variats i suficients per facilitar la lectura i comprensió del text.
- Signes de puntuació: igual com els connectors, són clau per garantir una bona comprensió del text. Tot i que puntualment admeten diverses realitzacions alhora, segueixen un seguit de regles que depenen de l'estructura, la delimitació de la frase, l'ordre dels elements que en formen part, de l'ús de determinats connectors, etc. Els més usuals i també els que més errors provoquen són el punt i seguit, el punt i a part i la coma. Com a recomanació, cal fer servir els punts i a part vinculats a una bona construcció del text en paràgrafs, el punt i seguit per limitar les oracions, que no haurien de ser massa llargues, i les comes, que en ocasions es fan servir en compte dels punts i seguits i en aquests casos generen oracions massa extenses.

2.2.3 L'estil

Que un text siga correcte normativament no vol dir que ho siga estilísticament. Ja hem vist que la normativa lingüística que deriva de gramàtiques i diccionaris no és l'únic criteri a tindre en compte: un text no serà adequat al context si mescla registres de forma innecessària (això, però, pot tindre sentit, per exemple, en una novella), si no s'ajusta al destinatari i al context (ús de formes arcaïques, tecnicismes, col·loquialismes, vulgarismes o mots i expressions en un registre massa elevat).

Sovint els estudiants confonen complexitat i nivell de formalitat alt o escriuen de forma irreflexiva i aconseguen oracions excessivament llargues o embolicades amb estructures que no dominen i que resulten poc llegibles. Com a criteri general, se sol recomanar un estil que facilite la lectura: és preferible fer servir oracions curtes (normalment no superiors a tres línies) que sàpiguen que són correctes, enllaçades de forma adequada amb signes de puntuació i connectors ben utilitzats. Unes altres recomanacions estilístiques són:

- No repetir mots en poques línies de diferència: per evitar-ho, fem servir sinònims, definicions, etc.
- Fer servir l'estructura lògica d'una oració (subjecte, verb, complements).
- Presentar acuradament el text.
- Evitar un nivell massa elevat d'abstracció.
- No abusar d'incisos ni fer-los massa llargs.

2.2.4 La revisió

No només s'ha de centrar en la correcció normativa, sinó que també ha de prestar atenció al contingut, a l'estructura del text, als objectius que es volen aconseguir i a la resta dels apartats vistos anteriorment. Durant

aquest procés, l'alumnat pot necessitar l'ús d'un diccionari, una gramàtica i altres manuals de suport lingüístic, però també informàtic (saber utilitzar el corrector del processador de textos, per exemple).

També caldrà prestar atenció a la presentació i a qüestions informàtiques vinculades a aquesta com, per exemple: sagnat, paràgrafs, marges, interlineat, grandària de lletra, cos, tipus de lletra, etc.

Taula 2. Guia de preguntes a revisar

Enfocament de l'escrit:
<ul style="list-style-type: none"> - El tipus de text és adequat a la situació? - Aconseguix el text el meu propòsit? Queda clar el que pretenc? - Reaccionarà el lector/a tal com espere, en llegir el text? - Queden prou clares les circumstàncies que motiven l'escrit?
Idees i informació:
<ul style="list-style-type: none"> - Hi ha la informació suficient? Ni massa ni massa poca? - Entenc jo tot el que s'hi diu? Ho entendrà el lector/a? Les idees són prou clares? - Hi ha un bon equilibri entre teoria i pràctica, tesi i arguments, gràfics i explicació, dades i comentaris, informació i opinió?
Estructura:
<ul style="list-style-type: none"> - És prou clara perquè ajudi el lector/a a entendre el missatge? Adopta el seu punt de vista? - Les dades estan ben distribuïdes en cada apartat? - La informació rellevant ocupa les posicions importants, al principi del text, dels apartats o dels paràgrafs?
Paràgrafs:
<ul style="list-style-type: none"> - Cada paràgraf tracta d'un subtema o aspecte distint? - Tenen la mida adequada? No són massa llargs? Són paràgrafs-frase? - Té cada un una frase temàtica o tesi que designi el tema? - Estan ben marcats visualment en la pàgina?
Frases:
<ul style="list-style-type: none"> - N'hi ha gaires de negatives, passives o massa llargues? - Són variades: d'extensió, ordre, modalitat, estil? - Tenen la informació important al principi? - Has detectat algun tic de redacció? - No hi ha gaire incisos o subordinades llargs?

Paraules:
<ul style="list-style-type: none"> - Hi ha algun jòquer, clixé, falca o repetició freqüent? - Hi ha gaires paraules abstractes o complexes? Faig servir el lèxic o la terminologia precisa? - Faig servir marcadors textuais de forma apropiada? - El lector/a entendrà totes les paraules que surten al text?
Puntuació:
<ul style="list-style-type: none"> - He repassat tots els signes de puntuació? Estan ben posats? - És apropiada la proporció de signes per frase? - Hi ha gaires parèntesis innecessaris?
Nivell de formalitat:
<ul style="list-style-type: none"> - És adequada la imatge que dóna de mi el text? - L'escrit s'adreça al lector/a de forma encertada? - Hi ha alguna expressió o mot massa informal o vulgar? - Se m'ha escapat alguna expressió o mot massa rebuscat o excessivament complex? - Hi ha alguna expressió sexista o irrespectuosa?
Recursos retòrics:
<ul style="list-style-type: none"> - Atrau l'interès del lector/a, el text? - La prosa té un to prou enèrgic? - Hi ha una introducció, un resum o una recapitulació? Són necessàries? - Pots utilitzar algun recurs de comparacions, exemples, preguntes retòriques, frases fetes, jocs?
Presentació:
<ul style="list-style-type: none"> - Cada pàgina és variada, distinta i atractiva? - S'utilitzen les cursives, les negretes i les majúscules de forma racional? - Són clars els esquemes, gràfics, columnes i franges? - Els marges, els títols i els paràgrafs queden ben marcats? - El text dóna el que el títol promet?

Font: Cassany, Daniel (1993b:190-191).

2.2.5 Estructures i tipus de textos escrits

Existeixen diferents tipus de textos segons els trets lingüístics i comunicatius que presenten. Tradicionalment s'han distingit set tipus diferents: narratius, descriptius, expositius, argumentatius, instructius, conversacionals i retòrics. Però, la informació d'un text no es troba organitzada d'una forma pura, és a dir, és molt difícil trobar textos que s'adscriuen a un únic tipus textual i, doncs, es trobaran, per exemple, textos argumentatius amb seqüències expositives o textos narratius amb seqüències conversacionals o descriptives. També és cert que en els textos expositius i argumentatius és freqüent que es prioritze la part expositiva o l'argumentativa en relació amb la finalitat que tinga el text.

La tipologia textual és un dels factors que determina les característiques dels textos, segons la finalitat, entre altres. En un àmbit acadèmic se solen treballar predominantment els textos expositius i argumentatius, ja que són cabdals especialment en un registre formal (en un registre informal prenen força els textos conversacionals, en determinats moments els instructius, fins i tot els retòrics).

Així doncs, el **text expositiu** (també anomenat explicatiu o informatiu) pretén mostrar de manera objectiva una informació per fer-la comprendre. És el tipus de text predominant en manuals, conferències, llibres de text, etc. En conseqüència, presenta les característiques següents: sol emprar el present i recursos d'impersonalització; l'exemplificació, títols i subtítols que organitzen el text, recursos gràfics, esquemes... Hi predominen, a més a més, els connectors lògics.

L'estructura habitual d'un text expositiu comprén tres parts:

- Introducció: es presenta el tema, la seua importància, els objectius, les fonts documentals, etc. La introducció sol constituir el primer paràgraf del text.
- Desenvolupament: la informació del tema s'exposa de manera clara i ordenada. És la part central del text. L'estructura ordenada i les relacions lògiques dels continguts són fonamentals en aquests tipus d'escrits. Hi pot haver exemples, comparacions, anècdotes, etc.
- Conclusió: resum de les idees principals que s'han exposat o l'opinió personal. Hi apareixen fórmules típiques de cloenda.

El **text argumentatiu**, en canvi, intenta convèncer o persuadir el receptor mitjançant l'exposició d'opinions i arguments. Parteix d'unes premisses compartides per arribar a unes conclusions mitjançant l'ús de diferents arguments. Hi predominen els connectors lògics i hi apareixen recursos orientats a la persuasió: la ironia, la introducció d'un relat particular, la repetició, l'argument d'autoritat, els recursos retòrics...

L'estructura de l'argumentació sol seguir l'esquema següent:

- Introducció o presentació: és l'exposició de la idea que es pretén defensar o del tema problemàtic.
- Desenvolupament: és la presentació, amb ordre i claredat, dels arguments necessaris per defensar la tesi.
- Conclusió: és la síntesi o reafirmació de la tesi argumentada. Té un caràcter recapitulador amb una repetició resumida i ordenada perquè els diferents arguments siguin compresos i recordats.

Pel que fa al **text narratiu**, conta accions i fets referits a personatges que es distribueixen en un període de temps i que estan relacionats per connectors, especialment, els temporals. La intenció és explicar una història per a entretenir, informar, argumentar, etc. I poden estructurar-se en les següents parts:

- Plantejament: situació en un lloc i un espai. Presentació dels personatges. Es produeix un conflicte que trenca l'estabilitat.
- Nus: desenvolupament de les accions.
- Desenllaç: final de les accions i retorn a la situació estable.

En el **text descriptiu** (ordenació en l'espai d'un objecte, marc d'una narració, descripció d'accions, personatges, escenaris...) l'acte de parla pretén mostrar com és una persona, cosa o lloc amb la intenció d'informar, argumentar, etc. És per això que no apareix com a seqüència dominant, sinó subordinada, inserida en textos narratius, expositius o argumentatius.

Les descripcions es realitzen de forma objectiva o subjectiva, d'esquerra a dreta, de dalt a baix, del general al concret, etc.

El **text instructiu** pretén regular la conducta del receptor: ordena, aconsella, recomana, dirigeix oralment o per escrit. La informació s'hi estructura de forma lineal, no jerarquitzada, és a dir, no s'ordena en idees principals i secundàries. Cada informació té la mateixa importància i habitualment s'ordenen de manera temporal i formen seqüències. Aquests tipus de textos, per tant, no tenen una estructura fixa i segueixen l'ordre lògic i cronològic.

El **text conversacional** és el que permet reproduir de manera exacta les paraules que diuen dues o més persones sobre temàtiques diverses. En aquest sentit, hi ha textos que recullen converses formals i serioses o informals i quotidianes. La interacció i retroalimentació entre els interlocutors són elements necessaris en aquest tipus de text.

Finalment, el **text retòric** és purament estètic. La intencionalitat dels textos retòrics és jugar amb el llenguatge per tal de crear bellesa o aconseguir un determinat efecte en el receptor. L'humor, la memorització d'unes determinades paraules, el joc, és l'objectiu d'aquest tipus de text.

2.3 L'expressió oral

És potser l'habilitat comunicativa més ignorada en el sistema educatiu tradicional, en què ha prevalgut l'aprenentatge de l'escrit. Cal parar atenció a l'expressió oral en diversos sentits. D'una banda, el docent és un model de llengua per a l'alumnat i en la seua intervenció a l'aula en una llengua determinada provoca un contacte continu de l'alumne amb les llengües d'impartició de les àrees. D'una altra banda, en la interacció espontània a l'aula es produeixen intervencions de l'alumnat en què també posen a prova els seus coneixements lingüístics i tenen oportunitat de practicar llengües diferents de la seua L1. Són dos espais molt importants en l'aprenentatge de llengües, però a partir d'ara ens centrarem en l'expressió oral planificada (de l'alumnat o el docent) més que no en l'espontània.

L'expressió oral necessita una planificació semblant a l'escrita, però amb algunes especificitats. Convé valorar l'ús d'un guió breu amb idees, mai amb oracions completes, al qual es puga recórrer en cas de nervis. Tampoc convé que qui exposa, aprenga de memòria les oracions completes i les recite, ja que l'elocució perdrà naturalitat i pot generar més nervis en cas d'oblit puntual. El guió hauria d'explicitar l'estructura que tindrà l'exposició, l'ordre de les idees i altres elements de suport com, per exemple, els connectors amb què s'enllaçaran les parts. Pot ser en paper o en suport informàtic (programa de presentació de diapositives).

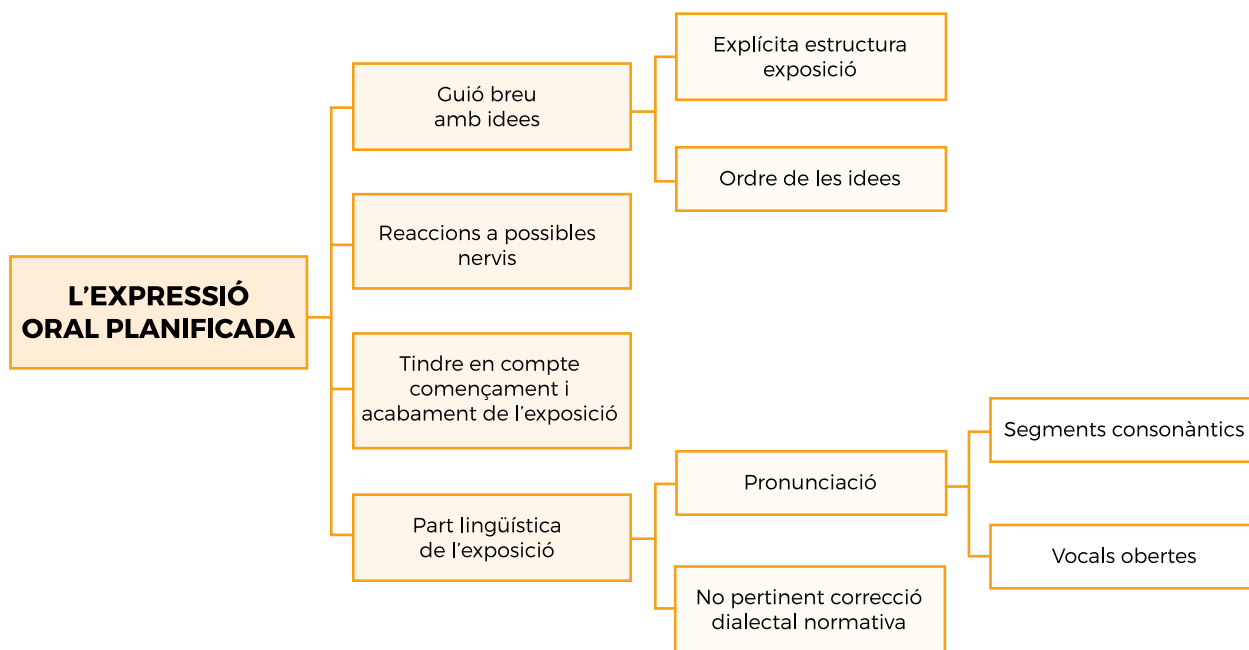
Caldrà treballar, també, les reaccions als possibles nervis:

- Recomana una bona preparació per donar seguretat.
- Mantindre la consciència sobre la mirada i adreçar-la al públic: evitar una mirada perduda fixa en un lloc indeterminat.
- Prendre consciència de la gestualitat i dels moviments del cos i evitar els moviments nerviosos (basculació, moviments repetitius de mans i peus, etc.).
- Evitar expressions buides inconscients i repeticions de verbalitzacions del pensament (eh, és a dir...) en els moments en què pensem: és preferible el silenci.

També caldrà tindre en compte el començament i acabament de l'exposició i l'entonació, que hauria de ser variada i no monòtona (de nou, hi ajudarà no llegir, un guió d'idees i no d'oracions) i la pertinença de recursos per mantindre l'atenció del públic (humor, acabament, preguntes a l'auditori...). Per aquest motiu la veu i l'entonació són fonamentals en la transmissió d'informació, igual com el to, ja que també reflecteixen l'estat d'ànim del parlant. Altres factors són la intensitat i el timbre.

Pel que fa a la part lingüística de l'exposició, és convenient treballar la pronunciació de determinats segments consonàntics (per exemple, per a un alumne castellanoparlant poden resultar complicades glevs consonàntiques finals com -rt, -sk, -ls; també la pronunciació de la ll, /ʎ/, i més encara en posició final, la esse sonora i la fricativa prepalatal de mots com peix, fenòmens d'altres llengües, com les aspirantitzacions com fo[h]ca per fosca...), i de les vocals obertes. No seria pertinent, però, la correcció de les diverses realitzacions dialectals considerades normatives (l'ensordiment de consonants del valencià apitxat, per exemple).

Figura 2. L'expressió oral planificada

Font: CEFIRE Específic de Plurilingüisme (2018).

2.3.1 Tipus de textos orals. Tècniques i disseny d'activitats

La varietat de textos orals existents és molt àmplia (conversa, conferència, discurs, entrevista, examen oral, discussió, monòleg, etc.). Cada text presenta unes particularitats que el distingeixen dels altres, siga per l'extensió, el format, el contingut o el canal d'emissió.

Ara bé, en l'expressió oral formal, que s'exigeix en les situacions comunicatives que tenen relació en l'àmbit educatiu, es troben els discursos acadèmics i les dues tipologies textuals més conreades en aquest àmbit. Aquestes dues són l'exposició i l'argumentació, de les quals s'assenyalen, més avall, unes característiques breus.

L'exposició

Consisteix a desenvolupar un tema davant d'un públic. Per tal de comunicar de manera eficaç realment allò que volem. Per a crear un discurs clar i precís cal:

- Buscar i seleccionar la informació.
- Planificar l'exposició (amb guió previ i estructura del discurs).
- Preparar material de suport.
- Tindre en compte tant les estratègies lingüístiques com les no verbals.

L'argumentació

És l'exposició d'un raonament elaborat amb la finalitat de convèncer algú d'una tesi que defensem, d'expressar les pròpies opinions, tot això d'una manera lògica. Una vegada escollit el tema o objecte de discussió, cal tindre clara la tesi o idea que es defensa. Per això, en els textos argumentatius cal emprar al principi una estructura deductiva, que al final de l'argumentació se sintetitza en una estructura inductiva del discurs. En tota argumentació podem apellar als sentiments i persuadir, o a la raó i convèncer.

D'altra banda, es poden seguir els criteris que Del Río (1998) ha assenyalat per a dissenyar activitats orals:

- Oralitat. Cal potenciar el llenguatge oral amb preferència sobre l'escrit.
- Activitat i productivitat. Les activitats han de facilitar la participació activa de l'alumnat.
- Interactivitat. Cal afavorir la participació activa de dos o més interlocutors que s'interrelacionen i s'intercanvien els papers.
- Funcionalitat i significació. Les activitats han de tindre significació i funció per a la vida diària de l'alumnat. Els continguts de les activitats, per tant, s'han d'adaptar als interessos, necessitats i entorns culturals de l'alumnat.

Hi ha diverses tècniques que el professorat pot fer servir quan dissenya activitats de llengua oral, entre d'altres:

- Dramatització
- *Role-playing*
- Entrevistes
- Debats amb col·loqui
- Exposició oral
- Situacions quotidianes
- Inversió de papers

2.3.2 La correcció

Lògicament, en una àrea no lingüística no es farà una fixació sobre la llengua que eclipse els continguts específics, però sí que caldrà parar atenció a la correcció. No es corregirà tot, ja que l'alumne potser no seria capaç de recordar tots els errors, només allò més important i que corresponga al nivell de l'alumnat. Es pot fer de moltes formes: afavorir l'autocorrecció, dir els errors però no corregir-los, fer-la quan acabe l'exposició per no resultar intimidatori, etc. En una intervenció oral no planificada, també es pot contestar amb una oració que no faça pensar que és una correcció però que continga la paraula, expressió o pronunciació correcta.

Una exposició oral formal i planificada hauria de tindre un registre estàndard, especialment a partir de secundària, mentre que una exposició espontània a classe pot apropar-se a un registre més informal i relaxat.

2.3.3 Pronúncies col·loquials i pronúncies estàndard

Ja hem comentat que determinades formes pròpies de les varietats dialectals no s'haurien de corregir: les harmonies vocàliques en valencià meridional (r[ɔ]d[ɔ], per *roda*, t[ɛ]rr[ɛ] per *terra*), els ensordiments de palatals i sibilants en el valencià central o apitxat ([t]oc per *joc*, ca[s]a per *casa*), pèrdua de les -r finals en valencià tortosí o alacantí, pronunciació d'una [a] en els començaments *en-*, *em-*, *es-* i *eix-* ([a]ntendre, per exemple), etc.

En un registre estàndard s'haurien d'evitar determinades variants (confusió de *tenim* i *tinguem* en la Costera i la Vall d'Albaida), pèrdua de les -d- intervocàliques en la major part dels parlars valencians, castellanismes, etc. En els primers estadis educatius tot això és més relatiu: el Decret 38/2008, que estableix el currículum del segon cicle d'educació infantil proposa, a falta d'un estàndard valencià prou assentat, un model lingüístic pròxim al col·loquial del carrer però depurat de barbarismes que vaja incorporant paulatinament lèxic de la variant estàndard.

En qualsevol cas, no correspon a una visió objectiva de la llengua valorar la variant col·loquial com a forma mal parlada, la variant dialectal d'una zona com a plena d'incorreccions, sinó que cal analitzar-ho des de la perspectiva de la variació lingüística i la pertinença de cada forma per a un context o un altre.

3. La variació lingüística

Totes les llengües presenten variació en diversos sentits que afecta tota la comunitat lingüística, és a dir, hi ha variació en l'expressió que manifesta un parlant individual o un col·lectiu, des del parlar més local fins a aquell que té un abast més general, des de l'àmbit privat al públic o des del registre popular al to més elevat. No es parlen igual en dos llocs diferents ni en dos moments històrics diferents; no parlen igual dues persones de classes socials o professions diferents, ni tan sols una mateixa persona en situacions informals o formals. Hem de concebre, doncs, les llengües no com a una singularitat (com quan pensem en estudiar francès, anglés o valencià) sinó com a una entitat complexa que té moltes realitzacions possibles, totes igualment vàlides i correctes en contextos, llocs o temps històrics diferents.

3.1 La variació diacrònica o cronològica

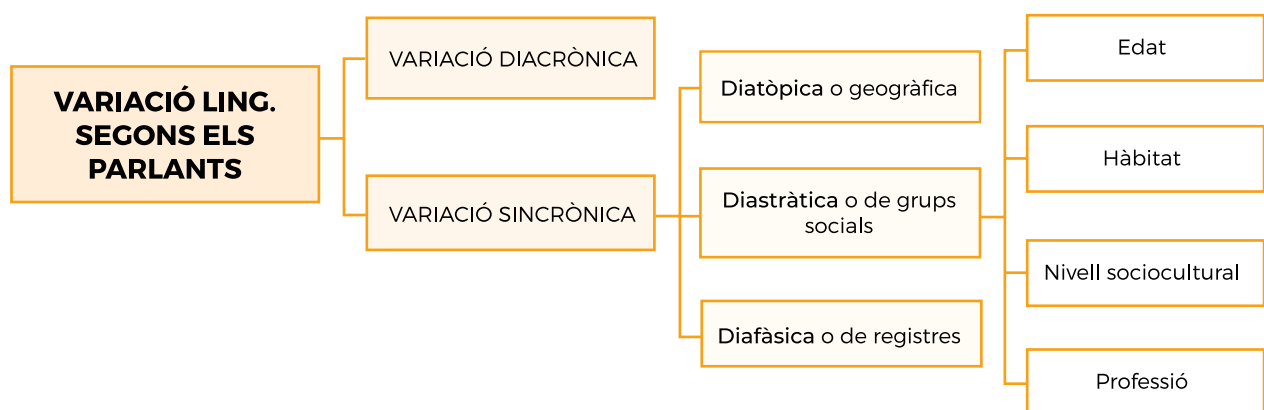
Com a docents, hem de ser conscients de la variació lingüística en les diverses variants. La cronològica manifesta l'evolució de la llengua al llarg del temps. Per exemple, ens servirà per entendre un poema d'Ausiàs March o per explicar per què un text està escrit diferent de com ho hauríem fet actualment (especialment si és un text anterior a l'assumpció del sistema normatiu actual). Sense haver de recular tant, també donarà explicació a l'alumnat de per què utilitzen mots o expressions diferents dels seus progenitors o avis. Ens podem trobar amb realitzacions incorrectes dels joves impròpies de les altres generacions (aspirantització d'una -s final en determinats contextos, per exemple, le[h] *dos* "les dos", ús de determinats castellanismes com *colxó*, *bessito*, *yunque*, *telaranya*, *ola...*).

3.2 La variació diatòpica o geogràfica

La llengua catalana presenta varietat dialectal, com totes les llengües, i té en compte aquesta diversitat en la configuració de diversos estàndards igualment correctes. Manuel Sanchis Guarnier ho anomenava policentrisme convergent: tots els models normatius o tots els estàndards convergeixen i alhora reconeixen l'existència de diversos centres d'importància demogràfica. Així doncs, és fàcil que trobem textos orals o escrits a classe que segueixen el model occidental, del qual formen part els parlars valencians i els catalans d'interior, també els de la franja aragonesa de parla catalana; també en podem trobar en la variant oriental, que té Barcelona i Palma com a ciutats principals, cada una de les quals actua com a centre d'una varietat diferent (central i baleàric, respectivament). Hi ha alguns altres models estàndards amb una base dialectal menys freqüents, com el rossellonés i l'alguerés. La variació geogràfica no només afecta àrees vastes: les diferències són evidents entre poblacions veïnes, com en totes les llengües, com s'observa en l'estudi de Vicent Beltran i Carles Segura *Els parlars valencians* (2017). Això fa necessària la presència d'estàndards supradialectals que faciliten la comunicació entre persones de diferents zones.

Com ja s'ha assenyalat, totes les variants dialectals són igualment correctes i vàlides i entre totes configuren una llengua. El docent ha de saber treballar amb diverses variants, però ha de partir sempre de la del lloc on treballa: no seria convenient començar un ensenyament d'una llengua com a L2 en una variant diferent de la de la zona; tampoc no seria convenient que en ESO no es conegueren les variants més destacades i es tinguera una certa familiaritat amb aquestes. A més, els docents han de conèixer amb prou profunditat la llengua amb què treballen ells i el seu alumnat per tal de no fer correccions innecessàries: en ocasions s'ha observat la correcció de les solucions valencianes per considerar que les d'altres dialectes de l'àmbit lingüístic són més prestigioses. Són igualment correctes *este* com *aquest*, *produeix* i *produïx*, *dues* i *dos*, *servici* i *servei*, *faena* i *feina*, *desenrotllar* i *desenvolupar*, *xarrar* i *xerrar*, *meua* i *meva*, *dèsset* i *disset*, *tenir* i *tindre*, *hui* i *avui*... En alguns casos (els dels demostratius i els incoatius) s'han associat unes formes tradicionalment a un registre més culte; en els altres casos, haurem de triar una forma o una altra, de forma coherent, segons l'estàndard escrit que triem. Mai, però, en el nostre context, hauríem de corregir les formes pròpies ni les hauríem de considerar incorrectes.

Figura 3. Variació lingüística segons els parlants

Font: CEFIRE Específic de Plurilingüisme (2018).

3.3 La variació diastràtica

La variació diastràtica o de grups socials té en compte els usos lingüístics dels estrats socials als quals pertanyen els parlants que conformen una determinada comunitat lingüística. Així doncs, la utilització d'aquests "dialectes socials" permet als individus identificar-se o desvincular-se d'un grup social, ja siga una banda urbana, una classe social o un grup polític. Aquest concepte està relacionat amb els llenguatges d'especialitat (propis dels registres cultes) i també amb els argots (més relacionat amb els populars).

3.4 La variació diafàsica

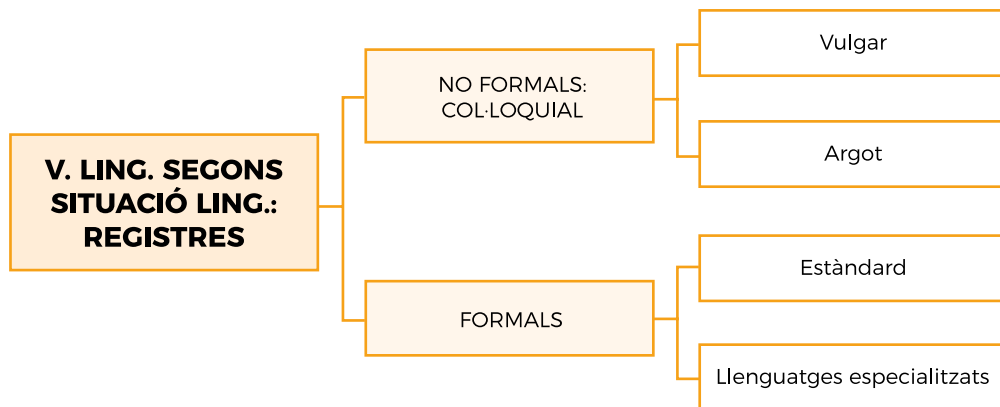
En canvi, la diafàsica depèn del context o la situació en què es produeix la comunicació. L'exemple és senzill: no ens expressem igual quan estem en un entorn familiar que en el laboral o si emetem un discurs formal davant d'un auditori. És necessari ajustar-se en l'ús de la variant diafàsica per crear textos orals o escrits adequats al context i la finalitat de comunicació (registre, varietat estàndard, etc.).

Segons la situació comunicativa, els registres lingüístics poden ser:

- Registres no formals: col·loquial i vulgar.
- Registres formals: estàndard i els especialitzats (científic i tècnic, jurídic i administratiu i literari) que s'expliquen amb major extensió en el següent epígraf (3.5).

Per a analitzar la variació diafàsica d'una llengua caldrà que ens centrem en el concepte de registre lingüístic. N'hi ha diversos i cal dominar-los per a tindre una bona competència comunicativa a partir de l'ús de recursos i estratègies lingüístiques variats que permeten, ajustar el discurs a la situació. La capacitat que ha de tindre el parlant comporta el control o el domini dels recursos lingüístics més adients i, en definitiva, més adequats.

Figura 4. Variació lingüística segons situació lingüística: registres

Font: CEFIRE Específic de Plurilingüisme (2018).

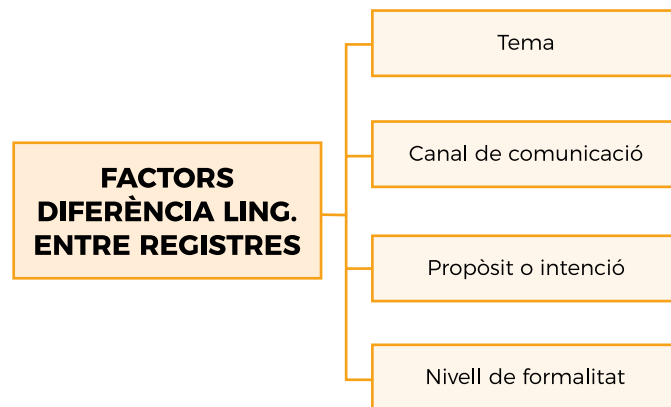
És una tasca complexa l'establiment d'una classificació dels registres, ja que depèn de diversos factors contextuals: el tema, el canal, la intencionalitat (pròposit), el grau de formalitat o la relació amb l'interlocutor.

Cassany i Marí (1990) estableixen aquests quatre factors que determinen les diferències lingüístiques entre els registres:

- El tema de què es parla caracteritza, sobretot, la tria del lèxic i les estructures sintàctiques d'un text. Hi ha temes generals i específics. Així que per a parlar o escriure sobre temes generals utilitzem paraules corrents i estructures bàsiques i, en canvi, quan es parla de temes especialitzats es fa un ús més precís del vocabulari, se solen utilitzar paraules tècniques, cultismes i s'utilitzen oracions més complexes. Tanmateix cal fer notar que un mateix tema pot tindre un tractament general o especialitzat. És per aquest motiu que cal tindre en compte els altres factors.
- El canal de comunicació a través del qual ens comuniquem també determina el registre. Els dos canals bàsics són el de l'expressió oral i el de l'escripta. A priori, la llengua oral és més espontània i menys controlada que la llengua escrita. Ara bé, aquesta dicotomia no és taxativa ja que existeixen contactes entre tots dos canals. Pensem, per exemple, en el teatre o els noticiaris.
- El propòsit o la intenció és un altre dels factors a tindre en compte. La intencionalitat amb què s'ha produït un text (informar, divertir, criticar, etc.) també pot condicionar el tipus de registre a utilitzar. El primer element afectat és l'estructura general del text, sotmés a unes estratègies discursives més fixades en cada cas, o també l'ús de les formes verbals segons el tipus predominant: predictiu, instructiu, narratiu, etc.

- El nivell de formalitat assenyalava el grau de relació existent entre l'emissor i el receptor del missatge. Es manifesta, entre altres, en les fórmules de tractament que condicionen el tipus de registre que emprarem.

Figura 5. Factors diferència lingüística entre registres

Font: CEFIRE Específic de Plurilingüisme (2018).

La *variant estàndard* (o simplement, *l'estàndard*) és el model lingüístic de referència que es considera adequat per als usos educatius i administratius, per als mitjans de comunicació i, en general, per a tots els àmbits que requereixen un mínim de formalitat. Aquest model (que hem vist que pot tindre realitzacions diverses en variants dialectals diferents) afecta tant els usos orals com els escrits.

L'estàndard se situa per damunt de les varietats lingüístiques assenyalades anteriorment i, d'una banda, neutralitza la major part de les diferències dialectals existents entre els seus parlants i, de l'altra, és la varietat que proporciona els models adequats per a ser utilitzats en les comunicacions formals. Lògicament, hauria de ser la variant que utilitzi el docent a classe i també l'alumnat en les seues produccions planificades (amb l'excepció dels nivells inferiors).

3.5 El llenguatge d'especialitat

S'anomena llenguatge d'especialitat cadascuna de les varietats de la llengua o registres que s'adopta com a instrument de comunicació formal entre els especialistes d'una determinada matèria i que serveix alhora per transmetre coneixement. La principal funció d'aquest tipus de llenguatge és la informativa, perquè té interès per transmetre i intercanviar informació.

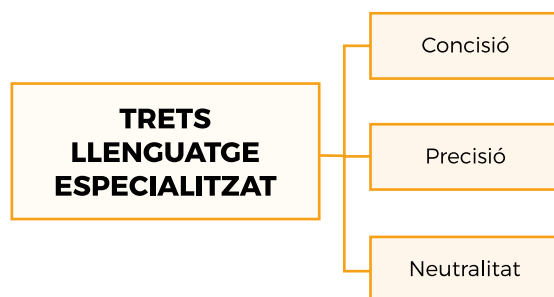
Amb el terme *llenguatge d'especialitat* (o *tecnolèctes*) es caracteritzen aquelles varietats que posseeixen una terminologia ben establerta amb què es pretén informar, amb el mínim d'ambigüitat i la màxima rigorositat, sobre una àrea qualsevol del coneixement humà. Per això, són tecnolèctes tant els llenguatges científics i tècnics, com els d'altres àmbits (administratiu, jurídic o publicitari), professionals (dels dissenyadors, fusters...) i, fins i tot, activitats de lleure com, per exemple, el món dels esports.

3.5.1 Característiques

Els llenguatges d'especialitat presenten els següents trets definitoris:

- Concisió: que està expressat amb les paraules justes, d'una manera breu i precisa.
- Precisió: ha de ser unívoc, és a dir, que només es pot entendre o interpretar d'una manera.
- Neutralitat: cal que el text tinga un llenguatge objectiu i impersonal ja que no s'haurien d'expressar opinions ni mostrar recursos persuasius.

Figura 6. Trets del llenguatge especialitzat

Font: CEFIRE Específic de Plurilingüisme (2018).

3.5.2 Els neologismes en els llenguatges d'especialitat

Neologismes

Un neologisme és una unitat lèxica nova (des del punt de vista formal o semàntic) creada en una llengua per les pròpies regles de formació de mots o manllevada a una altra llengua. Per exemple, seria un neologisme la paraula *xat*, forma adaptada ortogràficament de l'anglès *chat*.

Segons el procediment que se seguísca per a crear un neologisme, aquests poden ser:

- De forma: mots que s'han generat de nou, des de les llengües clàssiques o de l'actual, tot a partir de mecanismes de formació de paraules de la llengua: derivació (afegir una sufix o un afix: *telefonar*), composició (unió de dues o més unitats lèxiques: *comptagotes*), sintagmació (lexicalització d'un sintagma: clau anglesa) o altres procediments com, per exemple, acronímia (TIC), siglació (ONG), abreviatura (*uni*), lexicalització d'onomatopeies (*puñ*), etc.
- De significat: es creen per donar-li a una paraula ja existent en una llengua un altre significat dins d'una altra especialitat. De fet, *braç* o *colze*, tan corrents en mecànica, són propis del llenguatge general i del camp de l'anatomia.

Manlleus i calcs

El manlleu és un element lingüístic que una llengua adopta d'una altra, o bé que, procedent d'un llenguatge especialitzat, passa al llenguatge comú i s'hi integra. És freqüent que els elements lèxics passen d'una llengua a una altra. Per exemple, *pizza* és un manlleu de l'italià.

Cal remarcar que manllevem de cada paraula únicament una accepció, no tots els significats de la llengua original. Ex: del mot *hardware* de l'anglès, únicament manllevem el significat relacionat amb els ordinadors.

El calc lingüístic, en canvi, és un préstec lèxic, sintàctic o semàntic que reflecteix l'estructura d'una forma d'una altra llengua a través d'una combinació d'elements nadius. Es tracta de paraules en les quals manllevem el significat i adaptem la paraula a la nostra llengua. Exemple: *mouse* / *ratolí* en l'àmbit informàtic.

És cert que cadascuna de les noves paraules crea controvèrsia ja que hi ha partidaris de l'adaptació sistemàtica (*futbol, líder, bijuteria...*) mentre que n'usem algunes de forma intacta (*casino, pizza...*). En canvi, hi ha paraules modificades lleugerament, siga el cas de càmping, òpera, hotel... on sols n'hem modificat l'accentuació.

El docent ha de poder tractar de forma correcta i genuïna el llenguatge d'especialitat, tot i fent servir la terminologia correcta en cada llengua. Encara que aquest és un punt coordinable entre àrees lingüístiques i no lingüístiques, no deixa de ser una responsabilitat del docent de la segona. Per això, és bàsic que domine alguns recursos lexicogràfics i terminològics (vg. apartat 5).

4. Sociolingüística

La sociolingüística és la disciplina que estudia les relacions entre la llengua i el medi social: la forma com els factors extralingüístics condicionen una llengua i els usos lingüístics d'aquesta. Simbòlicament es considera que naix amb l'estudi d'Uriel Weinreich *Llengües en contacte* (1964). Alguns dels conceptes clau de la sociolingüística són cabdals des de la perspectiva del sistema escolar valencià en què hi ha actualment un mínim de dues llengües curriculars de partida.

Les llengües, com a fets socials que són, es veuen afectades per factors polítics, econòmics, demogràfics, etc. Per exemple: el valencià era l'única llengua de tota la població valenciana (a excepció d'algunes comarques d'interior) fins a ben entrat el segle XVII. L'expulsió dels moriscos va generar un moviment de repoblació al Baix Segura en què va predominar la població de llengua castellana. Això va canviar la llengua parlada d'aquesta comarca, que actualment és completament castellanoparlant amb l'excepció de Guardamar (factor demogràfic). El 1707, després de la Batalla d'Almansa, comencen a promulgar-se disposicions legals que prohibeixen l'ús públic del valencià i que tindran continuïtat en els 300 anys posteriors, amb moments de més virulència, com les dictadures de Primo de Rivera i Franco (factor polític). La combinació de les conseqüències d'aquesta repressió i els moviments migratoris estatals i internacionals no han facilitat la incorporació de la població nouvinguda a la llengua de cada lloc (criteri demogràfic i polític).

Les llengües no només són sistemes de signes que fem servir per a organitzar el pensament i per a comunicar, també són un factor de generació de consciència de pertinença molt fàcilment manipulable des del costat dels sentiments, cosa que explica que tan sovint s'haja utilitzat políticament l'ús de llengües o d'uns estàndards determinats o que diversos règims han tingut interès a prohibir l'ús públic del valencià segons el seu concepte d'estat.

Si s'observa la situació en el món es pot assenyalar l'existència d'una gran quantitat de llengües. Els especialistes detecten entre 4.000 i 7.000 llengües arreu del planeta, les quals tenen situacions diverses. Unes amb més parlants i unes altres amb menys (el valencià-català en té 7 milions, més que algunes llengües europees d'estat, com l'albanès, el danès, el finès o el noruec); unes que s'utilitzen en tots els àmbits i funcions d'ús que els són propis en el seu territori (el castellà a les comunitats castellanoparlants, el portugués a Portugal) i unes altres que no ocupen tots els usos propis (anomenades llengües minoritzades). El valencià està en una situació de minorització a pesar dels avanços que ha experimentat d'ençà dels anys 80 en la consideració legal, en la incorporació al sistema escolar i en els usos públics en part de l'administració i dels mitjans de comunicació.

La Llei 4/1983, d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV) en el títol 5é, enumera quins són els pobles que "atenent a criteris històrics, es declaren termes municipals de predomini lingüístic valencià" (article 35) i quins són

de predomini lingüístic castellà (article 36), és a dir, aquells que han sigut secularment valencianoparlants (tots els de costa tret de la comarca del Baix Segura) i els que són castellanoparlants (algunes comarques i pobles d'interior). Si el valencià no haguera experimentat una prohibició secular i no visquera una situació de minorització, seria present en els usos públics (església, cinema, televisió, ràdio, publicitat, sistema escolar) i privats (comunicació interpersonal, comunicació amb coneguts i desconeguts,...) dels pobles de predomini lingüístic valencià igual com ho són les llengües que tenen una situació de normalitat.

D'altra banda, el contacte de llengües entre el valencià i el castellà no s'ha produït en una situació d'igualtat: en els anys 70 es vivia una prohibició sistemàtica que ja no existeix, però això no ha comportat un ús públic equilibrat de les dues llengües. D'aquesta manera el castellà continua sent predominant en la zona de predomini valencià en camps com els mitjans de comunicació (cinema, ràdio, televisió, publicitat), en el món del comerç i l'etiquetatge, l'església o en converses amb desconeguts.

La situació de minorització del valencià, per tant, té implicacions sobre l'activitat docent si es vol aconseguir allò prescrit per la LUEV en l'article 19: "els alumnes han d'estar capacitats per a utilitzar, oralment i per escrit, el valencià en igualtat amb el castellà". Caldrà fer una bona planificació dels usos per arribar a un nivell equiparable en dues llengües que no tenen una presència comparable en els usos socials. Caldrà, també, treballar les actituds lingüístiques (explícitament o en la pràctica diària) per combatre els prejudicis que això comporta.

4.1 Actituds lingüístiques

La llengua és una entitat abstracta que es concreta en la comunitat de parlants que en fa ús. En la nostra situació de contacte de llengües trobem individus monolingües castellanoparlants i individus bilingües que parlen valencià i castellà; però difícilment trobarem ja persones que parlen en valencià i desconeguen el castellà. Això, malauradament, es produeix també en alguns dels alumnes del sistema escolar valencià, especialment allà on el valencià, tot i ser llengua pròpia, té poca presència social. En tots els contextos, però sobretot en aquests, haurem de treballar en diversos sentits per assegurar-nos que aconseguim una equiparació en el coneixement del valencià i del castellà en el moment que acabe cada etapa escolar:

1. L'ús: el valencià ha de ser una de les llengües en què s'imparteixen assignatures no lingüístiques i, òbviament, siga quina siga la zona, ha de ser la llengua en què s'imparteix l'àrea de Valencià. La llei preveu un mínim d'hores i àrees en cada llengua que s'ha d'acomplir, independentment de la llengua majoritària entre l'alumnat. Els materials de l'aula (llibre de text, apunts, vídeos...) han d'estar majoritàriament en la llengua d'impartició.
2. Percepció: els estudiants de zones amb poca presència del valencià no haurien de concebre el valencià com una matèria o una llengua d'ús exclusivament escolar. Les normes d'ús heretades són reproductores de situacions d'asimetria i desigualtat (un valencianoparlant ha de canviar de llengua per parlar amb estrangers, desconeguts, etc., però no a l'inrevés) i funcionen com a barrera que impedeix als nousvinguts l'aprenentatge de la llengua pròpia i la integració en la comunitat lingüística: difícilment pot aprendre una persona una llengua en què ningú li parla. Cal planificar, també, doncs, la interacció lingüística (oral i escrita) fora de l'aula, en els usos públics (en aquest cas a través del PNL), etc.
3. Motivació: els usos lingüístics fora de l'àrea de Valencià són bàsics per garantir un ús mínim de la llengua i assegurar-ne el coneixement mínim prescrit per la llei. A més, això dona una funció al valencià, que no només és una àrea sinó també un instrument per garantir l'adquisició d'altres àrees i la comunicació en espais fora de la matèria de Valencià.
4. Actituds: les actituds lingüístiques (creences, sentiments, etc.) són bàsiques per a l'aprenentatge de llengües i determinen el comportament lingüístic dels individus. Els membres d'una comunitat lingüística comparteixen determinades actituds al voltant de les llengües que, sovint, reflecteixen prejudicis i, fins i tot, situacions discriminatòries. Caldrà partir del fet que totes les llengües són iguals (i per consegüent,

ho són les comunitats lingüístiques que les fan servir) i que l'aprenentatge de llengües, a més de ser una prescripció legal, és un motor de promoció personal. Si el valencià no té presència en els àmbits anteriors del sistema escolar estarem difonent unes actituds lingüístiques implícites contràries a l'ús i l'aprenentatge del valencià. Si l'alumnat del sistema escolar valencià, siguen de la zona de predomini lingüístic que siguen, no finalitzen l'educació obligatòria (i postobligatòria) amb un bon nivell de les llengües treballades, tindran menys opcions en el seu futur laboral.

4.2 La normalització lingüística

Un concepte relacionat amb la variació lingüística és el de la normalització que, segons, el *Diccionari normatiu valencià* significa: "planificació d'actuacions socioculturals tendents a evitar que la llengua pròpia d'una comunitat de parla patisca una restricció en els seus àmbits d'ús i una substitució progressiva per una altra llengua".

Segons Aracil (1965) la normalització consisteix a organitzar les funcions socials d'una llengua que es troben en unes condicions externes canviants. Un canvi social comporta un canvi sociolingüístic, és a dir, s'alteren les normes d'ús d'una llengua i la seua forma lingüística. Això es pot evitar mitjançant:

- Establiment de noves formes d'ús.
- Incorporació de canvis necessaris dins la forma lingüística per tal que s'adeqüen a la funció social.
- Assoliment d'un canvi social favorable a l'ús de la llengua.
- La visibilització o escolta activa per mitjà de la presència als mitjans de comunicació tant escrits, orals com audiovisuals que la facen present i normal.

Així doncs, la normalització pretén elaborar i implantar les normes d'ús lingüístic que tenen per objectiu incidir en tots els àmbits de la vida d'una societat. Es consideren prioritaris els àmbits on hi ha una major incidència comunicativa com ara l'ensenyament, la sanitat, la justícia, els mitjans de comunicació i el comerç.

En situacions de contacte o de conflicte entre llengües, la llengua que pateix una situació d'inferioritat d'ús social o legal rep, des de la sociolingüística, el nom de "minoritzada". Si no es reverteix aquesta situació mitjançant la normalització, es pot arribar, fins i tot, a la substitució lingüística.

Es pot consultar l'annex 1 (glossari de termes de sociolingüística) que apareix al final de la unitat, en què s'expliquen els diversos conceptes que han aparegut en aquest epígraf.

5. Recursos lexicogràfics i terminològics

El diccionari és una recopilació alfabètica de les paraules d'una llengua, dels termes d'una ciència o d'un art, amb la seua significació. Si partim de l'anàlisi efectuada per Rafel i Fontanals (2005: 35-58) els diccionaris s'han classificat tradicionalment en els següents tipus:

- Diccionaris enciclopèdics i diccionaris de llengua.
- Diccionaris generals i diccionaris especialitzats.
- Diccionaris semasiològics i diccionaris onomasiològics.
- Diccionaris monolingües i diccionaris bilingües.
- Diccionaris actius i diccionaris passius.

- Diccionaris descriptius i diccionaris prescriptius.
- Diccionaris sincrònics i diccionaris diacrònics.

També es pot fer una altra classificació si atenem a la finalitat dels diccionaris. Tanmateix, poden ser de diverses maneres: diccionari de la llengua, enciclopèdic, ortogràfic, de pronúncia, de sinònims i antònims, etimològic, terminològic, visual, de la rima o de frases fetes, entre d'altres.

5.1 Recursos lexicogràfics i terminològics a Internet

Hui en dia la xarxa ens ofereix una important possibilitat per a consultar els dubtes lingüístics que tenim.

L'AVL (Acadèmia Valenciana de la Llengua, <http://www.avl.gva.es/>), creada l'any 2001, ha publicat, des d'aleshores, diversos diccionaris i obres de referència.

El **Portal Terminològic Valencià** (<http://www.avl.gva.es/lexicval/ptv>), per exemple, és un programari de consulta on s'incorporen aquells mots o expressions que reclamen un procés d'estudi més pausat, siga perquè són propis d'àmbits especialitzats o siga perquè es tracta de veus que encara no estan suficientment consolidades en l'ús. Es tracta, per tant, d'un estadi previ a la normativització, estatus que s'adquireix quan són incorporats al *Diccionari normatiu valencià* (<http://www.avl.gva.es/lexicval/>). Els termes del Portal Terminològic Valencià són, en definitiva, propostes que l'Acadèmia fa als usuaris per a intentar normalitzar unitàriament aquests mots i expressions quant a l'ortografia i el significat. Dins del portal es pot acotar la cerca a partir de l'àrea temàtica, la categoria gramatical i la llengua d'origen.

TERMCAT. Des del 1985 el Centre de Terminologia de la Llengua Catalana (TERMCAT, <http://www.termcat.cat/>) s'encarrega de coordinar l'activitat terminològica en la nostra llengua mitjançant la prestació de serveis, la creació de productes terminològics i la normalització de neologismes. La seua finalitat, entre d'altres, és garantir la disponibilitat de la terminologia catalana en tots els sectors de coneixement i d'activitat i per afavorir-ne l'ús.

Ofereix diversos serveis molt complets alhora que interessants:

- a. Servei de Consultes-Cercaterm (<http://www.termcat.cat/ca/Cercaterm/Fitxes/>). Serveix per a la resolució de dubtes terminològics. Si entreu al Cercaterm podreu consultar lliurement la terminologia catalana de qualsevol àmbit d'especialitat a partir de qualsevol llengua.
- b. Neoloteca (<http://www.termcat.cat/ca/Neoloteca/>). Conté tots els neologismes tècnics i científics normalitzats en català, amb la definició i les equivalències en altres llengües.
- c. Diccionaris en línia (http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/). Des d'aquesta pàgina es pot accedir a la col·lecció Diccionaris en Línia, que inclou diccionaris terminològics agrupats en cinc grans sectors temàtics. La consulta es pot fer mitjançant els cinc grans temes:
 1. ciències humanes
 2. ciències de la vida i la salut
 3. ciències jurídiques i econòmiques
 4. esports
 5. indústria i tecnologia
- d. Biblioteca en línia (<http://www.termcat.cat/ca/Biblioteca/>). Conté totes les referències bibliogràfiques dels diccionaris, vocabularis, lèxics i materials de divulgació que contenen terminologia en català, amb informació sobre el nombre de termes, les llengües, les definicions i les il·lustracions que contenen.

Optimot. És un servei que consta d'un cercador d'informació lingüística que ajuda a resoldre dubtes sobre la llengua catalana. Consultable a <https://goo.gl/hP8BvK>

Salt. És una eina de traducció de valencià a castellà i de castellà a valencià, i de correcció de textos en valencià. Es pot consultar a <http://www.salt.gva.es/va/>

Apertium. És una plataforma lliure per a la traducció automàtica entre textos en català, castellà i anglès. Podeu consultar-la a <http://apertium.ua.es/>

5. 2 Del diccionari en paper al diccionari en línia

A continuació es destaquen alguns dels diccionaris més importants que es poden consultar en línia:

- *Diccionari normatiu valencià* (DNV), publicat a principis del 2014, pretén orientar sobre l'ús correcte o adequat dels mots inventariats en el corpus lèxic del valencià. En paraules de l'acadèmic Jordi Colomina el dia de la presentació en l'edició en paper: "s'han preservat les variants valencianes pròpies però sempre buscant convergir amb les solucions donades per les variants d'altres terres". Consultable clicant a <http://www.avl.gva.es/lexicval/>
- És igualment destacable el monumental *Diccionari català-valencià-balear* (DCBV), d'Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll, del qual foren col·laboradors nombrosos valencians i redactor destacat el professor Manuel Sanchis Guarner. És una obra que arreplega amb exhaustivitat les variants lèxiques i de pronunciació no sols dels parlars valencians, sinó també dels altres parlars de la nostra comunitat lingüística. Tot i el valor lexicogràfic hem de tindre en compte que no es tracta d'un diccionari normatiu. <http://dcvb.iecat.net/>
- DIEC (Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans) també és monolingüe i de definicions on s'estableix la forma i el significat de les paraules reconegudes com a pròpies i generals de la llengua. Podeu consultar-ne ja la segona versió a <https://mdlc.iec.cat/>

6. El model de llengua a l'aula

Un dels factors que més incidència té en l'aprenentatge lingüístic de l'alumnat és el model de llengua que els docents ofereixen a l'aula i, en general, en qualsevol moment en els centres escolars. Durant molt de temps sols s'ha tingut en compte el model ofert pel professorat de llengua, tot i que també s'hauria d'haver valorat el model de llengua de tots els mestres i el professorat, perquè totes les matèries es vehiculen a través de la llengua i, per tant, tots els docents són professors de llengua en aquest sentit.

Aquest model es construeix tant des del discurs del professorat com des de la interacció entre aquest i el grup dels alumnes o del mateix grup entre si. I en aquesta interacció no sols es transmeten formes i usos de la llengua, sinó també actituds lingüístiques.

Per aquest motiu es proposen diversos aspectes que cal tindre en compte:

- Que el registre del docent a l'aula siga formal, d'acord amb cada nivell d'edat i del cicle educatiu corresponent.
- Fer un treball de coordinació entre el professorat de llengua i la resta del professorat del centre per tal de millorar la competència lingüística i per tindre un millor assessorament lingüístic.
- Preocupar-se per conèixer les diferents possibilitats que ens ofereix el corpus lingüístic i evitar els possibles complexos a l'hora d'emprar determinades paraules que es pensa que no són normatives o que no són vives arreu del territori.

- Expressar-se oralment i per escrit de forma correcta i en diferents registres.
- Preocupar-se per millorar i enriquir el seu llenguatge (formació, lectura ...).
- Plantejar-se com a objectiu necessari el domini de la varietat dialectal pròpia, el coneixement de l'estàndard alhora que de les diverses varietats dialectals de la llengua, en general, i la varietat geogràfica dels alumnes en cas que no coincidisca amb la seua, en particular.
- Que les editorials, a l'hora de fer els llibres de text, tinguen present les diverses varietats dialectals. No es tracta, però, de fer edicions diferents segons els territoris, sinó de donar cabuda a les diferents formes possibles. Per exemple, a Vinaròs i Benicarló mai veuen reconeguda la seua parla en els textos de les editorials valencianes perquè no apareix "penso" o "menjo", tal com s'expressa habitualment en el Baix Maestrat.
- Disposar de més models provinents dels mitjans de comunicació, tant escrits com audiovisuals, i treballar amb ells a l'aula.
- Usar sempre la llengua vehicular de la comunicació al centre i la de l'ensenyament (aquests usos solen estar regulats pels diversos documents del centre: PLC i PNL).
- Transmetre actituds positives cap a l'ús de la llengua en totes les seues varietats.

Es pot afirmar, doncs, que el docent, a més a més, ha d'actuar com a:

- **Model de parla** que ofereix un patró, vehicula els continguts i les vivències en la nova llengua, aporta lèxic i suports extralingüístics, etc.
- **Dinamitzador conversacional** que dirigeix, participa, estimula intervencions, sap escoltar, coordina, interpreta, planifica, etc.
- **Corrector subtil** que empra tota una sèrie d'estratègies per a millorar el llenguatge i les produccions en la llengua d'aprenentatge. Promou la reflexió lingüística i explica els conceptes relacionant-los amb els coneixements previs de l'alumne.

7. Conclusió

L'objectiu principal d'aquesta unitat ha sigut oferir tècniques als docents per a millorar les destreses comunicatives alhora que mostrar-los els recursos lingüístics necessaris per a impartir la seua especialitat en valencià.

Així doncs, en la primera part de la unitat (epígraf 2) s'han presentat els mecanismes per a l'elaboració correcta de l'expressió oral i escrita, habilitats comunicatives essencials i necessàries de la tasca docent i de l'alumnat

En el següent apartat (epígraf 3) s'ha treballat el concepte general de la variació lingüística i aquells que tenen una relació directa: els registres, l'estàndard i els llenguatges d'especialitat. En canvi, a l'epígraf 4 s'han tractat diversos aspectes de la sociolingüística (les actituds lingüístiques i la normalització lingüística), tot i que al final de la unitat s'amplia la informació amb el glossari de termes de sociolingüística (annex 1).

Les dues últimes parts de la unitat mostren els recursos lexicogràfics i terminològics (epígraf 5) que els docents poden emprar (diccionaris en paper i en línia) i el model de llengua a l'aula (epígraf 6) on s'exposa les característiques d'aquest que es fan servir a l'ensenyament.

Per tant, aquests continguts tenen un efecte pràctic molt important que s'han de treballar al llarg de totes les unitats que conformen el present temari.

8. Bibliografia i referències

Bibliografia

- Acadèmia Valenciana de la Llengua (2005): "Propostes per a un llibre d'estil que servisca de marc de referència a les editorials valencianes per a l'elaboració de materials curriculars en valencià", dins Acords (2001-2004), València, Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Amadeo, I. i Solé, J. (2009): *Curs pràctic de redacció*. Barcelona: Columna.
- Aracil, Lluís V. (1965): "Conflicte lingüístic i normalització a l'Europa Nova". Dins (1982) *Papers de Sociolingüística*. Barcelona: La Magrana.
- Beltran, V. i Segura, C. (2017): *Els parlars valencians*. València: PUV
- Cassany, D., Luna, M. i Sanz, G. (1993a): *Ensenyar llengua*. Barcelona: Ed. Graó.
- Cassany, D. (1993b): *La cuina de l'escriptura*. Barcelona: Empúries.
- Conca, M. i altres (1998): *Text i gramàtica. Teoria i pràctica de la competència discursiva*. Barcelona: Teide.
- Coseriu, E. (2006): *Lenguaje y discurso*. Pamplona: Eunsa.
- Cuenca, M. J. (2008): *Gramàtica del text*. Alzira: Editorial Bromera.
- DDAA (2002): *Guia d'usos lingüístics*. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- Del Río, M. J. (1998): Psicopedagogia de la llengua oral: un enfocament comunicatiu. *Cuadernos de Educación número 12*. Barcelona: Horsori.
- Gonzàlvez, H. (coord.) (2007): *Fonet. Pràctiques de Fonètica*. Alacant: Universitat d'Alacant.
- Guasch, O. (coord.) (2010): *El tractament integrat de les llengües*. Barcelona: Ed. Graó.
- Lacreu, J. (1990): *Manual d'ús de l'estàndard oral*. València: Institut de Filologia Valenciana, Universitat de València.
- Mollà, T. (2002): *Manual de sociolingüística*. Alzira: Bromera.
- Rubio, J. i Puigpelat, F. (2010): *Com parlar bé en públic*. Barcelona: La Butxaca.
- Veny, J. i Massanell, M. (2015): *Dialectologia catalana: Aproximació pràctica als parlars catalans*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, Publicacions de la Universitat d'Alacant, Publicacions de la Universitat de València.

Webgrafia

Centre de redacció de la Universitat Pompeu Fabra. Revisat a (14 de febrer, 2018): <https://goo.gl/kPEdxd>

Legislació

Decret 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana (DOGV 07.07.2014). <https://goo.gl/ykBW23>

Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià (DOGV 01.12.1983). <https://goo.gl/oB4EgP>

Decret 38/2008, de 28 de març, del Consell, pel qual s'estableix el currículum del segon cicle de l'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana (DOGV 03.04.2008). <https://goo.gl/uWjJDP>

Annex 1. Glossari de termes de sociolingüística

A continuació es defineixen els conceptes clau per entendre la sociolingüística. Així doncs:

Comunitat lingüística. grup els membres del qual tenen, en comú, almenys, una varietat lingüística o una llengua i que comparteixen consensos, normes i regles per al seu ús correcte.

Llengua i dialecte: la llengua és una abstracció que fa referència a un conjunt de parles molt semblants entre elles (dialectes) amb unes separacions més o menys fluïdes que se solen anomenar àrees de transició.

Llengua estàndard: varietat supradialectal d'una llengua que no es pot incloure en la classificació de les diverses varietats o dialectes que en formen part. La llengua estàndard és una varietat lingüística altament codificada que serveix de referència a tots els membres d'una comunitat lingüística, especialment en els àmbits formals, tant orals com escrits. És la varietat que s'aprèn a l'escola i que s'utilitza en els documents i en els usos formals dels mitjans de comunicació.

Llengua minoritària: llengua que té un nombre reduït de parlants. No hi ha un criteri fix sobre quina xifra de parlants ha de tindre una llengua per adquirir la condició de minoritària. Recordem que al món existeixen més de quatre mil llengües diferents i més set mil milions de persones i només quinze llengües són usades per més de cinquanta milions de parlants, entre les quals sumen més de la meitat de la població mundial. Per tant, la gran majoria de les llengües del món tenen un nombre de parlants reduït i no per això deixen de ser dignes. En el context europeu, es consideren minoritàries llengües com el suec, el búlgar (amb 9 milions de parlants), el danès (5 mil.) el noruec, el finès (4 mil.), l'albanès, l'eslovac (3 mil.), el lituà, el letó, el macedoni, el tàrtar, l'occità (2 mil.), el bretó, el sard, el basc o èuscar, l'eslové, el gaèlic...

Taula 3. Llengües minoritàries, països i parlants

Llengua	País	Parlants
Cors	França	125.000
Bretó	França	180.000
Finès	Suècia	300.000
Luxemburgués	Luxemburg	350.000
Frisó	Holanda	400.000
Friulà	Itàlia	400.000
Gallés	Regne Unit	508.000
Basc	Espanya i França	683.000
Irlandés	Regne Unit, Irlanda	1.240.000

Sard	Itàlia	1.300.000
Occità	Espanya, França i Itàlia	2.100.000
Alemany	França, Itàlia i Bèlgica	2.220.000
Gallec	Espanya	2.420.000

Font: IDESCAT. Estudi EUROMOSAIC.

En el següent enllaç (<https://goo.gl/ZEmVVw>) es pot consultar la informació. D'altra banda, en aquest estudi no apareixen totes les llengües existents a Europa. A més, l'alemany és la llengua amb més parlants de la UE: en total 92.420.000 parlants. Fora d'Alemanya i Àustria té la consideració de llengua minoritària.

Llengua minoritzada: llengua que pateix la interposició d'una altra llengua i que està immersa en un procés de retrocés dels seus usos en la pròpia comunitat lingüística. Tots els seus parlants es veuen obligats a exercir un bilingüisme unilateral, ja que la llengua pròpia és insuficient per expressar-se en tots els àmbits d'ús. El bretó, gal·lès, occità, basc o sard són exemples de llengües minoritzades.

Hi ha casos de llengües minoritàries no minoritzades, com el suec, el danès i l'albanès, que tenen un nombre reduït de parlants però també el suport dels respectius estats. També hi ha casos, com el de l'alemany a l'Alsàcia, el castellà a Puerto Rico o el francès al Quebec, de llengües no minoritàries amb la condició de minoritzades en alguns dels llocs on són parlades perquè es troben en territoris on predomina una altra llengua. Alhora, hi ha llengües minoritàries que són minoritzades, ja que compten amb pocs parlants i no ocupen tots els àmbits d'ús que els són propis, com, per exemple, el lapó i el bretó.

El nombre de parlants de cadascuna de les llengües del món és aproximat. El xinès mandarí, per exemple, té 885 milions de parlants, als quals caldria afegir el xinès wu (77 milions), el xinès yue (66 milions), el xinès min del sud (49 milions), el xinès jinyu (45 milions), el xinès xiang (36 milions). Les altres llengües més parlades arreu del món són, en milions de parlants, l'espanyol (332 milions), l'anglès (322 milions), el bengalí (189 milions), l'hindi (182 milions) o el portugués (170 milions).

D'altra banda, altres de les llengües parlades a Europa per una quantitat significativa de persones són, en milions de parlants, el rus (170 milions), l'alemany (98 milions), el francès (72 milions), l'italià (59 milions), el polonès (44 milions), l'ucraïnès (41 milions) o el romanés (26 milions).

Llengües en contacte: concepte que designa la relació que dues o més llengües mantenen amb les seues respectives comunitats. Com que les respectives comunitats lingüístiques no viuen aïllades, són freqüents els contactes entre llengües distintes. Per exemple, a Papua-Nova Guinea es parlen més de 800 llengües.

Bilingüisme: situació en què les llengües en contacte són només dues. Hi ha tres classes de bilingüisme:

- Bilingüisme individual: capacitat d'una persona per emprar dues llengües.
- Bilingüisme social: situació en què el bilingüisme individual afecta col·lectius sencers que formen grups socials. L'ús simultani de dues llengües, una de pròpia i una altra de pròpia d'un altre grup, que alternen segons unes normes d'ús establertes que n'organitzen les funcions.
- Bilingüisme territorial: aquell que trobem en un espai determinat dividit en dues zones delimitades geogràficament que tenen cadascuna una llengua pròpia. Per exemple, el cas de Bèlgica, amb una zona on es parla neerlandès (Flandes) i una altra de francòfona (Valònia).

Diglossia: és una situació lingüística estable en què, a més dels principals dialectes de l'idioma, hi ha una varietat superposada molt divergent, molt estandarditzada, vehicle d'un cos de literatura ampli i respectat, procedent d'un període més antic o d'una altra comunitat parlant, que és sobretot apresada en l'ensenyament i usada en escrits i parla formal.

Però també es poden designar aquelles situacions marcades per llengües distintes, una de les quals -la usada com a llengua de prestigi en la comunicació formal- llengua A (alta), i l'altra- la usada en les comunicacions informals i quotidianes-, llengua B (baixa).

Joshua Fishman va arribar a distingir quatre tipus de situacions:

1. Diglossia i bilingüisme: és el cas d'aquelles societats els membres de la qual són capaços d'expressar-se en dues llengües que exerceixen funcions diferents. Per exemple, al Paraguai on el castellà funciona com a llengua A i el guaraní com a llengua B.
2. Diglossia sense bilingüisme: és el cas d'aquelles societats on l'elit dirigent introdueix una llengua com a distintiu de classe. L'exemple és l'aristocràcia russa francòfona d'abans de la Primera Guerra Mundial i el poble rus que s'expressava en la llengua autòctona.
3. Bilingüisme sense diglossia. Per exemple, el cas dels que aprenen un segon idioma per pròpia voluntat. En aquest cas no hi ha una especialització funcional.
4. Ni bilingüisme ni diglossia. És el cas dels estats monolingües com ara Islàndia, Portugal o Albània.

Per últim, convé assenyalar que el contacte entre llengües provoca el conflicte lingüístic i per aquest motiu es descriuen a continuació els conceptes que tenen relació amb aquesta idea. Habitualment el contacte entre llengües es resol en dos sentits: o bé cap a la normalització, o bé cap a la desaparició de la llengua.

Conflicte lingüístic: existeix un conflicte lingüístic quan el contacte entre llengües origina una situació en la qual dos sistemes lingüístics competeixen entre ells desplaçant parcialment o totalment un sistema en els diversos àmbits d'ús, és a dir, sorgeix en el moment en què una llengua forastera comença a ocupar els àmbits d'ús o funcions lingüístiques d'una altra pròpia d'un territori.

Una vegada una comunitat entra en una situació de conflicte lingüístic, el procés iniciat es dirigeix cap a la substitució o extinció, o bé cap a la normalització.

Substitució lingüística: passa per una sèrie d'etapes regulars:

0. Etapa inicial. Una llengua forastera entra a ocupar certs àmbits d'ús de la llengua que fins llavors havia ocupat totes les funcions.

1. Procés de bilingüització:

- Social: les classes altes es bilingüitzen primer, abans que les baixes.
- Espacial: les ciutats assoleixen abans la bilingüització que l'àmbit rural.
- Funcional: els primers àmbits que ocuparà la llengua dominant seran els àmbits formals, sobretot la política i l'administració.
- Generacional: el grau de bilingüització serà més elevat entre els joves que entre les generacions més velles.

2. Procés de monolingüització en la llengua dominant: abandonament progressiu de la llengua dominada i la seua suplantació per la llengua dominant

Normalització lingüística: és un procés prospectiu de resposta al conflicte lingüístic, un procés de cohesió de la comunitat lingüística. Aspectes parcials d'aquest procés són la normativització (codificació), l'estandardització, la planificació lingüística i la política lingüística:

- Normativització: fixació ortogràfica, gramatical i lèxica d'una llengua.
- Estandardització: expansió de l'estàndard fixat.
- Planificació lingüística: organització de mesures i decisions que cal prendre perquè siga efectiva la normalització.
- Política lingüística: designa l'activitat política- institucional o no institucional, conscientment exercida o inconscientment provocada- sobre l'ús de les llengües. Hi ha diversos models de política lingüística per a implantar i legislar la normalització:
 1. Principi d'exclusivitat. Una sola llengua oficial en l'estat: Itàlia i França. En aquests països es discriminen la resta de llengües autòctones com, per exemple, l'occità, el basc (a França) o el sard (a Itàlia).
 2. Principi de territorialitat: un estat dividit en territoris amb dret de llengua en una zona, però no en la seua totalitat: Suïssa (té quatre cantons), Bèlgica, Canadà.
 3. Principi de personalitat: és el dret de l'individu a expressar-se en la seua llengua natural, reconeguda en el seu país, independentment de la zona de l'Estat: Finlàndia.

Actituds lingüístiques. Davant el fenomen lingüístic, els distints grups socials adopten tot un ventall d'actituds i de conductes, que comprenen des de la lleialtat al propi idioma fins a la deserció lingüística. A continuació s'hi detallen:

- **Prejudicis lingüístics:** aquestes actituds se solen manifestar en forma de dicotomies: hi ha llengües fàcils i difícils; llengües dolces i aspres; llengües de cultura i llengües primitives; o bé dins d'una llengua unes varietats lingüístiques es consideren superiors i d'altres inferiors.
- **Autoodi o identificació ideològica:** per part dels qui abandonen la llengua dominada i el menyspreu pel grup lingüístic recessiu del qual es pretén distanciar-se. En el cas del valencià ha passat sovint durant el segle XX: molts pares no transmeteren la seua llengua als fills perquè pensaven que no tenia futur o que era millor ensenyar-los l'espanyol.
- **Ocultació lingüística:** és un fenomen sociològic pel qual un grup d'individus utilitzen selectivament una llengua que n'oculta l'ús de la llengua pròpia. Empren criteris selectius per tal d'amagar/ocultar la llengua pròpia, fet que redueix l'ús de la llengua ocultada. Per exemple, molts valencianoparlants quan s'adrecen a un desconegut ho fan en espanyol, sense saber quina llengua parla l'altra persona.
- **Consciència lingüística:** permet que les comunitats lingüístiques es mantinguen, ja que hi ha parlants que són coneixedors de la llengua a què pertanyen i de les dificultats per les quals travessa.
- **Lleialtat lingüística:** és el principi en el nom del qual els individus es reuneixen conscientment i explícitament per tal de resistir-se als canvis en les funcions de la seua llengua (com a resultat d'una substitució lingüística) o en la seua estructura o el vocabulari de la seua llengua (com a conseqüència de la interferència lingüística).

Per tant, és el fenomen en què les comunitats s'activen contra el fet que la seua llengua siga substituïda. És el cas, per exemple, d'aquelles persones que sempre s'expressen en valencià arreu del nostre territori i davant de qualsevol persona i/o situació.

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria d'Educació,
Investigació, Cultura i Esport

SECRETARIA AUTONÒMICA
D'EDUCACIÓ I INVESTIGACIÓ

SERVEI DE FORMACIÓ
DEL PROFESSORAT

cefire
Plurilingüisme

Cefire específic
Plurilingüisme
C/ Faustí Blasco, 11
46600 Alzira
T. 962 469 880
46402910@gva.es